

**СОЦІАЛЬНІ ПРОЄКТИ БІБЛІОТЕК У БОРОТЬБІ З БІДНІСТЮ:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ
(НА ПРИКЛАДІ ІНІЦІАТИВИ UNICEF «БІБЛІОНЯНЯ»)**

Назарчук Юлія Тарасівна

здобувачка вищої освіти ОС «Бакалавр» за спеціальністю В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа» кафедри права та інформаційної діяльності Національного лісотехнічного університету України.

Науковий керівник – Новосад Валентина Ярославівна

асистентка кафедри права та інформаційної діяльності «Національний лісотехнічний університет України».

Ключові слова: соціальні проєкти бібліотек, подолання бідності, інклюзивні освітні простори, UNICEF «Бібліоняня», внутрішньо переміщені особи, соціальна згуртованість, доступ до освіти, університетські бібліотеки, сталий розвиток.

Сучасне українське суспільство перебуває у стані глибоких соціально-економічних трансформацій, зумовлених наслідками війни, внутрішньої міграції та загострення проблеми бідності. У цих умовах особливого значення набуває реалізація Цілі сталого розвитку 1 «Подолання бідності у всіх її формах та всюди», яка передбачає створення соціально орієнтованих інституцій, здатних підтримувати населення та забезпечувати рівні можливості для дітей і сімей [1].

Публічні бібліотеки, як відкриті громадські простори, дедалі активніше виконують соціальну функцію, стаючи осередками комунікації, інтеграції та допомоги. Вони забезпечують доступ до знань, сприяють соціальній згуртованості та розвитку людського потенціалу, що узгоджується з принципами сталого розвитку.

У XXI столітті бібліотеки трансформуються з традиційних книгосховищ у мультифункціональні соціокультурні центри, що забезпечують не лише доступ до інформації, а й створюють умови для освіти, самореалізації та соціальної підтримки громади. Така діяльність сприяє подоланню соціальної ізоляції, розвитку навичок самоосвіти та інтеграції вразливих верств населення.

Особливий потенціал бібліотек у боротьбі з бідністю визначається трьома ключовими чинниками:

- освітня функція — забезпечення доступу до знань, цифрової грамотності та професійного розвитку, що підвищує людський капітал;
- доступність — відкриті та безкоштовні простори, що створюють можливості для самореалізації незалежно від соціального статусу;
- довіра громади — бібліотекарі виступають посередниками між людьми, владою та громадськими організаціями, підвищуючи ефективність соціальних програм.

Особливої актуальності набуває соціальна місія бібліотек у період воєнних дій, коли значна частина громадян втратила звичне соціальне середовище, а діти — можливість відвідувати освітні заклади. У цих умовах бібліотека стає місцем стабільності, безпеки й психологічної підтримки.

Одним із найуспішніших прикладів реалізації соціальної місії бібліотек є ініціатива Дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ (UNICEF) — проєкт «Бібліоняня» («Library Nanny project»). Його головна мета — перетворення бібліотек на сучасні безпечні простори для дітей і сімей, що забезпечують змістовне дозвілля, доступ до неформальної освіти та сприяють зниженню соціальної ізоляції [2].

Основні завдання проєкту полягають у:

- створенні дитячих зон у бібліотеках для ігор, навчання та спілкування;
- залученні дітей, які не відвідують дошкільні заклади, до розвивальних занять;
- підтримці батьків у вихованні читацької культури в родині;

– формуванні відкритого інклюзивного середовища для соціальної адаптації дітей.

«Бібліоняня» є простором для творчості, рухливих ігор і соціальної взаємодії, де діти можуть розвивати свої здібності, а батьки — приділяти час власним справам. Батьки охоче залишають дітей на короткий час у стінах бібліотеки, оскільки бібліотекарі забезпечені необхідними ресурсами для організації дозвілля: у наявності сучасне обладнання, інтерактивні матеріали та вільні площі для ігор і навчання. Розширення участі бібліотек у сфері дитячого дозвілля сприяє не лише підтримці батьків, а й залученню нових користувачів, підсилюючи соціальну роль установи та її вплив у громаді [3].

Проект орієнтований насамперед на внутрішньо переміщених осіб, які потребують підтримки у процесі реінтеграції в нове соціальне середовище. Через гру, спілкування та освітню діяльність діти долають психологічні травми, вчаться комунікувати, співпрацювати, відновлюють почуття безпеки й довіри до оточення [4].

Протягом 2024 року проект «Бібліоняня» впроваджено у дев'яти бібліотеках Львівської області — у містах Стрий, Моршин, Дрогобич, смт. Славське та маленьких селах Бортники, Гранки-Кути, Викоти, Тухля, Волосянка. У межах програми бібліотеки отримали сучасне технічне оснащення — ноутбуки, планшети, проектори, меблі, розвивальні матеріали. Працівники пройшли навчання з дитячої педагогіки, що дозволило організувати ігрово-освітні заняття для дітей дошкільного віку. Такі зміни сприяли зміцненню довіри громади до бібліотек і розширили їхній вплив як осередків соціальної підтримки [2, 3, 4, 5].

Проект реалізовувався за підтримки дитячого фонду Організації Об'єднаних Націй ЮНІСЕФ (UNICEF Україна), агентства США з міжнародного розвитку USAID, благодійної організації «Міжнародний фонд охорони здоров'я та навколишнього середовища «Регіон Карпат» (NEEKA Ukraine) та Львівської обласної військової адміністрації. Ця міжсекторальна співпраця продемонструвала

ефективність партнерства державних, міжнародних і громадських структур у досягненні соціальних цілей [5].

У 2025 році завершилося фінансування проєкту, який за час свого функціонування довів високу результативність у справі соціальної адаптації дітей і підтримки громад. Отримані результати засвідчили доцільність подальшого впровадження подібних практик у різних типах бібліотек.

Реалізація проєкту «Бібліоняня» мала помітний соціальний ефект у кількох напрямках:

- забезпечення безкоштовного доступу до освіти та дозвілля для дітей із малозабезпечених і переселених родин;
- створення безпечного середовища для психологічної адаптації дітей і батьків;
- інтеграція внутрішньо переміщених осіб у нові громади;
- підвищення освітньої рівності та культурного капіталу населення;
- формування позитивного іміджу бібліотеки як простору підтримки, довіри та партнерства [6].

Проєкт «Бібліоняня» трансформував бібліотеки на осередки соціального відновлення, де інтегруються функції освіти, культури та громадської взаємодії, демонструючи їхній потенціал як ефективного інструменту м'якої соціальної політики у подоланні бідності. Досвід реалізації проєкту засвідчує здатність бібліотек виконувати роль локальних центрів соціальної підтримки та підтверджує доцільність інтеграції подібних ініціатив у державну політику розвитку громад, що сприятиме підвищенню довіри населення та розширенню спектра соціальних послуг [6].

Окрім публічних бібліотек, подібні простори можуть бути створені в університетських бібліотеках, що відкриє новий вимір їхньої соціальної ролі. Організація невеликих дитячих зон або «мінісадків» у таких установах забезпечить підтримку студентів і викладачів, які мають дітей. Такий формат поєднає освітню, соціальну та культурну функції бібліотеки, сприятиме рівному доступу до освіти,

формуватиме доброзичливого академічного середовища та розвитку політики соціальної відповідальності університетів.

Такі ініціативи відповідатимуть концепції «університету як центру громади», можуть стати моделлю соціального партнерства освіти, культури й бібліотечної справи, орієнтованого на підтримку молодшої родини, розвиток дитини й забезпечення гендерної рівності у сфері освіти.

Висновки. Соціальні ініціативи бібліотек, зокрема проєкт ЮНІСЕФ «Бібліоняня», підтверджують, що бібліотека ХХІ століття є не лише сховищем книг а й потужним чинником соціального розвитку. Досвід проєкту демонструє, що навіть у складних умовах війни бібліотеки залишаються простором турботи, освіти й взаємопідтримки. Попри завершення фінансування у 2025 році, результати реалізації проєкту засвідчили його ефективність і високий потенціал для масштабування.

Адаптація моделі «Бібліоняні» в університетських бібліотеках відкриває перспективи інтеграції навчальної, наукової та сімейної сфер, сприятиме підтримці академічної спільноти й забезпечить рівні можливості для здобуття освіти. Створення дитячих інтерактивних просторів у бібліотеках закладів вищої освіти сприятиме підтримці студентів і викладачів із малими дітьми, розширюючи соціальні функції бібліотеки та підсилюючи її роль як інклюзивного простору.

Розвиток таких програм є важливою складовою стратегії сталого розвитку, спрямованої на подолання бідності, формування соціальної згуртованості та зміцнення людського капіталу України. Посилення партнерств між бібліотеками, міжнародними організаціями та громадами забезпечує реалізацію Цілей сталого розвитку, зокрема №1 — «Подолання бідності у всіх її формах».

Список використаних джерел:

1. 17 Цілей сталого розвитку. Global Compact : веб-сайт. URL: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/> (дата звернення: 13.10.2025).

2. Ukrainian children revive love for learning through libraries. Unicef : веб-сайт. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/en/stories/children-revive-love-for-learning> (дата звернення: 13.10.2025).
3. На Львівщині стартував проєкт «Бібліоняня». Львівська ОВА : веб-сайт. URL: <https://loda.gov.ua/news/81676> (дата звернення: 13.10.2025).
4. На Львівщині стартував проєкт «Бібліоняня». Гал-інфо : веб-сайт. URL: https://galinfo.com.ua/news/na_lvivshchyni_startuvav_proiekt_biblionyanya_407657.html (дата звернення: 13.10.2025).
5. Бібліотечна спільнота продовжує здобувати знання з освітнього процесу та активно розвивати сучасний простір для наймолодших відвідувачів. Ходорівська міська територіальна громада : веб-сайт. URL: <https://hodorivska-gromada.gov.ua/news/1718629430/> (дата звернення: 13.10.2025).
6. «Бібліоняня» - дитячі кімнати в міських бібліотеках (або "Поки мами читають"). Житомир : веб-сайт. URL: <https://zhytomyr.pb.org.ua/projects/33> (дата звернення: 13.10.2025).

**ЗАВДАННЯ ДЛЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В
РАМКАХ ЦСР1 ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ**

Парашин Роман Юрійович

здобувач освітньо-наукової програми доктора філософії за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» кафедри публічного управління та адміністрування Національного лісотехнічного університету України.

Зменшення масштабів бідності є одним з ключових викликів світової спільноти. Надання рівних прав доступу до базових ресурсів, підтримка соціально незахищених верств населення та зміцнення громад постраждалих від стихійних

Кафедра публічного управління та адміністрування